

Dobrowolski, Kazimierz

Ś. p. Bolesław Mańkowski

Przegląd Historyczny 23/2, 90-91

1921-1922

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Szczupłe grono naukowych bibliotekarzy polskich utraciło w r. 1921 dwóch cenionych pracowników. W lutym zmarł w Rydze Józef Korzeniowski, długoletni kustosz Biblioteki Jagiellońskiej, a ostatnio naczelnik wydziału bibliotecznego w Warszawie, we wrześniu zaś zabrała śmierć Bolesława Mańkowskiego, dyrektora Biblioteki uniwersyteckiej we Lwowie.

Ś. p. JÓZEF KORZENIOWSKI przedstawiał typ zamiłowanego bibliotekarza i archiwisty. Praca zawodowa w Paryżu, Lwowie i Krakowie, liczne podróże po archiwach europejskich, znajomość najważniejszych języków starej ziemi pozwoliła mu na zdobycie dużej wiedzy w tym zakresie. Wartość jego spuścizny tkwi jednak przede wszystkim w sporym dorobku na polu historii. Konstruktynie pracował śp. Korzeniowski mało, zostawiając tylko jedną niewielką rzecz. Gdy W. Kętrzyński wydał mianowicie *Conciones* diarjusz zjazdu pod Lwowem z r. 1537, przypisując autorstwo tegoż kanonikowi krakowskiemu. Stanisławowi Górskiemu, znanemu zbieraczowi *Tomicianów*, śp. Korzeniowski napisał nacechowaną bystrym zmysłem krytycznym rozprawkę: *O autorach żywota P. Kmity i opisu wojny kokoszej* (1887). W pracy tej wskazał na Orzechowskiego, jako autora wspomnianego diarjusza. Sprawa ta wywołała głośny swego czasu spór, w którym zabierali głos Bostel, Celichowski, Liske, Prohaska i W. Zakrzewski. Ostatecznie pogład śp. Korzeniowskiego okazał się najtrafniejszy.

Bogatszym natomiast jest plon śp. Korzeniowskiego w dziedzinie prac inwentaryzacyjnych. Wystarczy wspomnieć pierwszy tom katalogu Arch. X. Czartoryskich w Krakowie i zapiski z rękopisów dawnej cesarskiej biblioteki publicznej w Petersburgu, nieocenione, gdy chodzi o przegląd polskich zabytków rękopiśmiennych, wywiezionych przez Rosjan nad Nową. Najobficiej przedstawia się wszakże spuścizna zmarłego, dotycząca wydawnictw źródłowych. Już pierwsza publikacja naukowa śp. Korzeniowskiego o nieznanych łacińskich i polskich wierszach politycznej treści z 16 w. (*Rocznik filarecki* 1886) nosi ten charakter, który wystąpi też w większości prac zmarłego. Z ławy uniwersyteckiej wyniesione zamiłowanie do zygmuntońskiego wieku trwale towarzyszyć mu będzie aż do śmierci. Pociągały śp. Korzeniowskiego nie tylko źródła, dotyczące dziejów politycznych i kulturalnych, ale również literatura polityczna; ogółem jego dorobek wydawniczy wynosi 11 pozycji. Źródła wydawał śp. Korzeniowski sumiennie, z odpowiednimi komentarzami i wstępami, zdradzającymi duży zasób erudycji. Do najcenniejszych jego publikacji w tym dziale należą *Analecta Rontana*, wartościowy zbiór aktów do historii polskiej, wydobytych z archiwów włoskich — dalej *Orichoviana* i listy Kromera.

Dorobek śp. Korzeniowskiego byłby niewątpliwie większy, gdyby nie wzięte zdrowie, które skróciło przedwcześnie jego pracowite życie.

Ś. p. BOLESŁAW MAŃKOWSKI (1852 † 1921) owocne swe życie poświęcił kilku kierunkom pracy. Najwięcej lat poświęcił mu zajęcia bibliotekarskie. Zaczął je w bibliotece Włodzimierza Dzieduszyckiego we Lwowie w r. 1875, uporządkował następnie bibliotekę i archiwum XX. Sapiehów w Krasieczynie, po dłuższej zaś przerwie w tym zawodzie powrócił doń w r. 1890, pracując w bibliotece uniwersyteckiej we Lwowie aż do śmierci. Położył też duże zasługi na tem polu: zwłaszcza gdy chodzi o powiększenie zbiorów ostatnio wymienionej księżnicy.

Poza tem pełnił śp. Mańkowski przez kilka lat obowiązki nauczyciela

w gimnazjum II we Lwowie; spory nadto dorobek pozostawił w dziedzinie publicystyki, zaczawszy od pisywania korespondencji do warszawskiego *Przeгляdu tygodniowego*, z kolei od współpracownictwa w *Gazecie Lwowskiej*. Obok spraw bibliotecznych najżywiej interesowały zmarłego zagadnienia, dotyczące praktyki i teorii wychowania. Najdosadniej świadczy o tem duża wiązanka jego artykułów w czasopiśmie pedagogicznym *Muzeum*, przez dłuższy czas przezeń redagowanym.

Zostawił też śp. Mańkowski dorobek naukowy, z którego należy wymienić dwie poważniejsze prace. Pierwsza z nich wkracza w dziedzinę psychologii (o psychicznych zбочeniach fantazji, Lwów 1880), druga dotyczy teorii poznania (Ueber die absolut-aprioristischen Elemente der theoretischen Erkenntnis, Lwów 1888). W uznaniu zasług na tem polu uzyskał zmarły stopień docenta pedagogiki w uniwersytecie lwowskim w r. 1903.

Cześć zacnej pamięci obu tych zasłużonych pracowników!

Kazimierz Dobrowolski.

Ś. p. AUGUST SOKOŁOWSKI. W r. 1921 zmarł w Warszawie ś. p. August Sokołowski. Urodzony w r. 1846 (w Ulichu, w Gal. wsch.), wstąpił w roku 1865 na wydział filozof. Uniwersytetu lwowskiego, stawiając sobie jako cel życia »rozpowszechnianie oświaty pomiędzy ludem, należyte, a w duchu narodowym pojęte wykształcenie młodzieży« — jak sam pisał pod koniec życia na wstępie do swych wspomnień. Studjował pod kierunkiem A. Małeckiego, Zissberga, potem — Ksawerego Liskego język polski i historję. Szkoła ta — obok wielu zajęć, związanych z istotnem jego powołaniem (pracował jako nauczyciel gimnazjalny, przez pewien czas także jako poseł do parlamentu wiedeńskiego) — pozwoliła mu głębiej wniknąć w szereg zagadnień historii polskiej. Rezultatem tego były prace, wśród których należy wymienić przedewszystkiem: *Projekt rozbioru Polski w w. XV* (R. A. U. W. h. f. I. 1874); *Elekcja czeska po śmierci Zygmunta Luksemb.* (ibid. 5, 1876); *Przed rokoszem* (ibid. 15, 1882) i in., drukowane w warszawskim *Ateneum*, *Bibliotece warszaw.*, lwowskim *Przewodniku nauk. i liter.* Opracował ponadto i wydał: *Codex epistol. saec. XV*, cz. I, od r. 1434 do 1444; *Diarjusze sejmowe z r. 1587* (Ss. rer. Pol. 11, r. 1887); *Listy ks. Jerzego Zbaraskiego... z lat 1621—1631* (Arch. Kom. Hist. 2, 1880), *Listy ks. Mikołaja Krzyszt. Radziwiłła Sierotki, J. Zamoyjskiego i Lwa Sapięhy* (Ss. rer. Pol. 8, 1885). Wreszcie — jako zrealizowanie młodzieńczych zamiarów — napisał 9-tomowe *Dzieje ilustrowane Polski* przed i porozbiorowe, jedno z pierwszych ujęć ogólnych Polski od czasów najwcześniejszych aż do epoki współczesnej (zwłaszcza dzieje porozbiorowe w takim ujęciu społeczeństwo po raz pierwszy otrzymało), a tem samem bardzo doniosłe w epoce politycznej niewoli Polski. S. A.

Ś. p. AUGUSTYN CICHOWICZ. Dnia 20 stycznia 1922 r. zmarł Augustyn Cichowicz, stud. wydz. filozoficz. najprzód Uniw. Poznańskiego, ostatnio Uniw. Warszaw. wiceprezes Koła historyków Uniw. Warszaw.

Przy całym skomplikowaniu bogatej i żywej natury, była w nim pewna wewnętrzna logika, twarda i uparta, prowadząca go po prostej, konsekwentnej, usuwającej wszelką przypadkowość linii rozmyślań i zainteresowań, dociekań i rozwiązań. Ona też konsekwentnie wprowadziła go w dziedzinę historii. Wychodząc ze szkoły średniej, miał już za sobą pierwsze próby samodzielnych na tem polu pomysłów, wystąpień, a nadewszystko miał tę rzadką, niemal wy-